

2022

Begrepp och definitioner

Terminology and definitions

Brå – kunskapscentrum för rättsväsendet

Myndigheten Brå verkar för att brottsligheten minskar och tryggheten ökar i samhället. Det gör vi genom att ta fram fakta och sprida kunskap om brottslighet, brottsbekämpning och brottsförebyggande arbete, till i första hand regeringen och myndigheter inom rättsväsendet.

Publikationen finns som pdf på www.bra.se. På begäran kan Brå ta fram ett alternativt format. Frågor om alternativa format skickas till tillgangligt@bra.se

Vid citat eller användande av tabeller, figurer och diagram ska källan Brå anges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovspersonens tillstånd.

urn: nbn: se: bra-1079

© Brottsförebyggande rådet 2022
Enheten för rättsstatistik

Omslagsillustration: Susanne Engman

Produktion: Brottsförebyggande rådet, Box 1386, 111 93 Stockholm

Telefon 08-527 58 400, e-post info@bra.se, www.bra.se

Denna publikation kan laddas ner från Brås webbplats www.bra.se/publikationer.

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	2
Begrepp och definitioner	7
Anhållande:	7
Anmält brott:	7
Anstalt:	7
Antalsräkning av brott:	7
Avbojning:	7
Avförda brott eller brottsmisstankar:	7
Avgått från anstalt:	8
Avslutad fängelseverkställighet:	8
Avslutad verkställighet:	8
Avvikelse	8
Beläggning:	8
Beslut:	8
Beslut i åtalsfrågan:	8
Bibrott:	8
BrB:	9
Brott:	9
Brott med misstänkt person:	9
Brott mot allmänheten:	9
Brott mot person:	9
Brott mot staten:	9
Brottmålsprocessen:	9
Brottsbalken (BrB):	9
29 kap. 6 § BrB:	9
30 kap. 6 § BrB:	9
34 kap. 1 § BrB:	10
Brottskategori:	10
Brottsmisstanke:	10
Brottsstatistik:	10
Brottstyp:	10
Brott utan misstänkt person:	10
Buffertperiod:	10

Böter:	10
Dagsböter:.....	11
Direktavskrivna brott/brottsmisstankar:.....	11
Domslut:	11
Ej beslutade brott eller brottsmisstankar:	11
Elektronisk kontroll:.....	11
Folkbokförda:	11
Fotboja:.....	11
Frigivna:.....	11
Frihetsberövande påföljd:	12
Frivård:	12
Frivårdspåföljder:	12
Fängelse:	12
Fängelseverkställighet:	13
Förmögenhetsbrott:	13
Förordnande:.....	13
Förundersökning:	13
Förundersökningsbegränsning	13
Gripande:	13
Grövsta brott:.....	14
Handlagda brott:.....	14
Handlagda brottsmisstankar:.....	14
Hasardkvot (hazard ratio):	14
Huvudbrott:	14
Huvudpåföljd:	15
Häktning:.....	15
Häktningsframställning:	15
Ingående/utgående balans:	15
Ingångshändelse:	15
Inkapaciteringseffekt:	16
Inskrivna:	16
Intagna:.....	16
Intensivövervakning med elektronisk kontroll:.....	16
Intensivövervakning/utslussning:.....	16
IÖV:.....	16
Konstaterade fall av dödligt våld:.....	16

Kontraktsvård:	16
Kriminalstatistik:	16
Kvartilavstånd:	16
Kvartiler:	17
Laga kraft:	17
Lagförda brott:	17
Lagförda personer:	17
Lagföring:	17
Lagföringsbeslut:	17
Lagföringsbeslut i statistiken över lagförda personer	17
Lagföringsprocent:	18
Life table method (actuarial method):	18
LVM:	18
LVU:	18
Medborgarskap:	18
Medelbeläggning:	18
Medelfolkmängd:	18
Median:	18
Mest ingripande påföljd:	19
Minderårig:	19
Misskött permission:	19
Misstankegrad:	19
Misstänkt person:	19
Multivariat analys:	20
Målsägare:	20
Nedläggning:	20
Negativt åtalsbeslut:	20
Nettoredovisning:	20
Normerade böter:	20
Nyintagna:	20
Officiell statistik:	20
Ordningsbot:	20
Penningböter:	20
Permission:	21
Personuppläsat brott:	21
Personuppläsat brott:	21
Personuppläsat brott:	21

Preskriberat brott:	21
Påbörjad fängelseverkställighet:	21
Påföljd:.....	21
Pågående fängelseverkställighet:.....	22
RB:.....	22
Referenser:	22
Referensår:	22
Region/län:.....	22
Registrerad brottslighet:	22
Registrering av brott:.....	22
Registrering av brottsmisstankar:.....	22
Rymning:	22
Rättegångsbalken (RB):	23
Rättspsykiatrisk undersökning:.....	23
Rättspsykiatrisk vård:.....	23
Samhällstjänst:	23
Samtliga ingångshändelser:	23
Samtliga personer med en ingångshändelse:	23
Skyddstillsyn:	24
Sluten ungdomsvård:	24
Slutredovisning:.....	24
Specialstraffrätt:	24
Status:	24
Straff:.....	24
Straffbar:.....	25
Straffmassa:.....	25
Straffmyndig:.....	25
Straffskala:	25
Straffvarning:	25
Straffvärde:	25
Strafföreläggande:	25
Stämpling:	26
Stöld- och tillgreppsbrott:	26
Systematiska fel (bias):.....	26
Säkerhetsklass:	26
Tidigare belastning:	26

Tid till första återfall i brott:.....	26
Ungdomstjänst:	26
Ungdomsvård:.....	27
Ungdomsövervakning:	27
Uppföljningsperiod:.....	27
Utdömd strafftid:.....	27
Utredda brott:	27
Utredning inledd:.....	28
Utökad frigång:	28
Verkställighetsfall:.....	28
Villkorlig dom:.....	28
Villkorlig frigivning:	28
Vård dygn:	28
Vård inom socialtjänsten:	29
Ålder:.....	29
Åtal:.....	29
Åtalsunderlåtelse:	29
Återfallsandel:	30
Återfallsbrott:.....	30
Återfallsfrekvensen:	30
Återfallshändelse:	30
Återfallsintensitet (hazard rate):.....	30
Återfallsregistret:	30
Överföring av verkställighet till annat land:	30
Överlevnadsanalys:.....	30
Övervakning:.....	30
Övriga handlagda brott:	31

Begrepp och definitioner

Nedan följer beskrivningar och definitioner för ett urval av de begrepp som förekommer i kriminalstatistiken.

Anhållande: Frihetsberövande tvångsåtgärd mot en person som är misstänkt för brott. Anhållandet beslutas av åklagare. Frihetsberövandet gäller fram till dess att personen sätts på fri fot eller fram till häktning (se *Häktning*), vilket för närvarande måste ske inom tre dagar. Anhållande regleras i 24 kap. RB.

Anmält brott: En händelse som under redovisningsåret har anmälts och registrerats som brott (med fängelse i straffskalan) hos de brottsutredande myndigheterna. Även brott som ägt rum tidigare, men anmälts under redovisningsåret, finns med i statistiken, liksom brott som anmälts i Sverige men begåtts utomlands. De anmälda brotten inkluderar även händelser som efter utredning visar sig vara annat än brott.

Anstalt: Annan benämning på fängelse. Anstalterna är indelade i säkerhetsnivåer från slutna anstalter ned till anstalter som helt saknar direkta rymningshinder. Sedan 2012 är anstalterna indelade i säkerhetsklasserna 1–3, där klass 1 har högst säkerhet.

Antalsräkning av brott: I statistiken över anmälda brott redovisas det sammanlagda antalet brott som registrerats. Varje anmälan/ärende kan innehålla ett eller flera brott, av samma eller olika brottstyper. Särskilda anvisningar finns för hur brott ska antalsräknas inom rättsväsendet (*RIF0054 Riktlinjer för antalsräkning av brott*). Här följer exempel på hur riktlinjerna för antalsräkning tillämpas på ett par olika brottstyper:

- Misshandel. Varje tillfälle och utsatt person räknas som ett brott.
- Ofredande. En serie telefonpåringningar, under en eller flera dagar, riktade mot en person, räknas som ett brott.

Avbojning: Ett annat ord för *avslutad verkställighet av intensivövervakning med elektronisk kontroll* (fotboja).

Avförda brott eller brottsmisstankar: Ett avfört brott eller brottsmisstanke har lagts ned. Brott och brottsmisstankar kan avföras när som helst under processen, både före och efter det att utredning har inletts samt efter slutredovisning. Ett skäl till att avföra brott eller brottsmisstankar

är *konsumtion*, vilket innebär att ett mindre grovt brott anses ingå i ett grövre brott och att detta därför inte behöver utredas separat.

Avgått från anstalt: Se *Avslutad fängelseverkställighet*.

Avslutad fängelseverkställighet: Att någon avslutar en fängelseverkställighet innebär att personen frigges, men inte nödvändigtvis att kriminalvårdspåföljden är avslutad. Det kan röra sig om personer som frigivits, personer för vilka verkställigheten av domen överflyttats till ett annat land, personer som har avlidit eller personer som av annan anledning inte längre befinner sig på anstalt. I många fall övergår ansvaret till frivården. I Kriminalvårdsstatistiken ersatte begreppet 2020 det tidigare begreppet *avgått från anstalt*.

Avslutad verkställighet: Innebär (i statistiken över återfall i brott) frigivning från anstalt, utskrivning från slutna ungdomsvård eller avslutad intensivövervakning.

Avvikelse: Innebär att en klient har lämnat anstaltsområdet utan tillstånd, *rymning*. Det innebär att en person med en pågående fängelseverkställighet på anstalt har lämnat anstaltsområdet utan tillstånd eller att klienten inte har återvänt efter att ha fått vistas utanför anstaltsområdet under en viss tillåten tid. Här ingår även de händelser då en person avviker utan tillstånd från sin bevakare, i samband med en bevakad transport eller bevakad utevistelse.

Beläggning: Antalet inskrivna klienter, som upptar en plats i anstalt, exklusive långtidsfrånvarande. (Långtidsfrånvaron kan bero på utökad frigång, vårdvistelse, rymning/avvikelse, halvvägshus eller övrig långtidsfrånvaro.)

Beslut: Ett statusförändrande verksamhetsbeslut, till exempel beslut om att inleda förundersökning eller väcka åtal.

Beslut i åtalsfrågan: Åklagare ska efter slutredovisning ta ett beslut i åtalsfrågan. Det innebär att åklagaren beslutar om att antingen väcka åtal, utfärda strafföreläggande, meddela åtalsunderlåtelse eller straffvarning, eller besluta om att ej väcka åtal.

Bibrott: Bibrott är de brott i ett påföljdsbeslut som har en lägre straffskala än huvudbrottet. Lindrigare brott och brott av seriebrottskaraktär tenderar att bli underrepresenterade i redovisningen av huvudbrotten. Detta gäller till exempel för sexualbrott mot barn och bedrägeribrott där flera brott av

samma karaktär kan ingå i samma påföljdsbeslut. För att få reda på exakt hur många brott av en viss typ som har lagförts kan de tabeller användas som redovisar antalet *lagförda brott*. Jämför *Huvudbrott*.

BrB: se *Brottsbalken*.

Brott: Ett brott är en handling som är belagd med straff i svensk lag. I vissa fall kan det även vara ett brott att underlåta att handla.

Brott med misstänkt person: Handlagt brott för vilket minst en person med misstankegraden skäligen misstänkt (eller högre) är registrerad, vid tidpunkten för beslutet. Se även *Handlagda brott*.

Brott mot allmänheten: Brott mot 13–15 kap. BrB. Inom denna brottskategori ingår bland annat missbruk av urkund, brukande av förfalskning, urkundsförfalskning och allmänfarlig vårdslöshet.

Brott mot person: Brott mot 3–7 kap. BrB, till exempel mord, misshandel, ofredande och sexualbrott.

Brott mot staten: Brott mot 16–22 kap. BrB. Inom denna brottskategori ingår bland annat brott mot allmän ordning, våld eller hot mot tjänsteman och brott mot rikets säkerhet.

Brottmålsprocessen: Övergripande benämning i statistiken för hela den process som omfattar handläggningen av brott och brottsmisstankar från registrering till åtal, det fortsatta brottmålsförfarandet i domstol och slutligen verkställande av påföljd. Brottmålsprocessen består av fyra delprocesser: utredande, lagförande, dömmande och verkställande.

Brottsbalken (BrB): Brottsbalk (1965:700) är Sveriges centrala straffrättsliga lag, och den behandlar den allmänna straffrätten.

29 kap. 6 § BrB: Påföljdseftergift kan meddelas om det är uppenbart oskäligt att döma till påföljd med hänsyn tagen till vissa omständigheter som anges i 29 kap. 5 eller 5a § BrB. Exempel på sådana omständigheter är om gärningspersonen drabbats av allvarlig kroppsskada till följd av brottet, har hög ålder eller lider av dödlig sjukdom eller skada.

30 kap. 6 § BrB: Den som begått ett brott under påverkan av allvarlig psykisk störning ska i första hand dömas till en annan påföljd än fängelse. Rätten får döma till fängelse endast om det finns synnerliga skäl. Sådana skäl

kan till exempel vara att brottet har ett högt straffvärde, eller att den tilltalade i anslutning till brottet själv har vållat sitt tillstånd genom rus eller på liknande sätt.

34 kap. 1 § BrB: Detta lagrum tillämpas i de fall en person dömts (till fängelse, skyddstillsyn, villkorlig dom, sluten ungdomsvård, ungdomsvård eller ungdomstjänst) för ett brott och begår ett annat brott innan domen eller påföljden helt verkställts. Rätten kan då bland annat förordna att den gamla påföljden även avser det nya brottet.

Brottskategori: Brotts av liknande slag, till exempel stöldbrott, brott mot person och narkotikabrott.

Brottsmisstanke: En koppling mellan ett brott och en misstänkt person. Ett brott kan ha flera misstänkta personer knutna till sig, och en misstänkt person kan ha flera brottsmisstankar riktade mot sig, det vill säga vara misstänkt för flera brott.

Brottsstatistik: Här ingår statistik över anmälda brott, konstaterade fall av dödligt våld, handlagda brott, misstänkta personer och handlagda brottsmisstankar.

Brottstyp: Brotts som ingår i brottskategorierna, till exempel misshandel som ingår i brott mot person, eller innehav av narkotika som ingår i kategorin narkotikabrott. Se även *Brottskategori*.

Brott utan misstänkt person: Handlagt brott för vilket det vid tidpunkten för beslutet inte finns någon skäligen misstänkt person registrerad. Om det finns en person med en lägre misstankegrad registrerad, räknas det som ett brott utan misstänkt person. Se även Handlagda brott.

Buffertperiod: Statistiken över återfall i brott bygger på begångna brott i lagakraftvunna domar. För att så många som möjligt av de brott som begåtts under uppföljningsperioden ska komma med i statistiken, tillämpas en så kallad buffertperiod, under vilken domen ska hinna vinna laga kraft.

Böter: Böter (dagsböter, penningböter eller normerade böter) utfärdas genom dom eller strafföreläggande. Bötesbeloppet beräknas och betalas på olika sätt beroende på typ av böter. Även polisen och tullen kan till exempel i trafiksammanhang utfärda böter, så kallad ordningsbot. Böter som inte betalas får, om inte annat är föreskrivet, förvandlas till fängelse i lägst fjorton dagar och högst tre månader, enligt bestämmelserna i

bötesverkställighetslagen (1979:189). Böter tillfaller staten. Se även *Dagsböter, Penningböter, Normerade böter* respektive *Ordningsbot*.

Dagsböter: Typ av bötesstraff, där böternas antal bestäms efter hur grovt brottet är, och varje dagsbots storlek fastställs med hänsyn till den dömda personens ekonomiska förhållanden. Antalet dagsböter kan vara minst 30 och högst 150 (som gemensamt straff för flera brott högst 200). Beloppet för varje dagsbot kan variera mellan 50 och 1 000 kronor. Minsta totala bötesbelopp är 750 kronor. (Aktuella belopp gäller sedan 1 oktober 2006.)

Direktavskrivna brott/brottsmisstankar: Handlagda brott eller brottsmisstankar för vilka beslut om brottet har fattats under redovisningsåret, utan att en utredning har inletts. Se även *Handlagda brott*.

Domslut: Med ett domslut avses i lagföringsstatistiken en fällande dom mot en tilltalad person i tingsrätten. Samtliga fällande domslut från tingsrätterna redovisas i lagföringsstatistiken. Personer som först frias i tingsrätten och därefter döms för brott i hovrätten ingår därmed inte i statistiken. I återfallsstatistiken har alla domslut vunnit laga kraft, även domslut från högre rättsinstans ingår. Det gäller tidigare belastning samt ingångs- och återfallshändelse.

Ej beslutade brott eller brottsmisstankar: för vilka det ännu inte fattats beslut om den fortsatta hanteringen i rättsväsendet. Brottet eller brottsmisstanken som har registrerats men där något ytterligare beslut inte har tagits.

Elektronisk kontroll: Se *Intensivövervakning med elektronisk kontroll*.

Folkbokförda: Endast personer som är folkbokförda i landet den 31 december det aktuella referensåret, ingår i återfallsstatistiken. Folkbokföringsuppgifterna hämtas från Statistiska centralbyrån (SCB) och registret över totalbefolkningen.

Fotboja: Se *Intensivövervakning med elektronisk kontroll*.

Frigivna: Personer som villkorligt frigivits från sina fängelsestraff och personer som helt har verkställt sina fängelsestraff. Enligt huvudregeln tillämpas i dag villkorlig frigivning när två tredjedelar av den utdömda tiden, dock minst en månad, har avtjänats. Se även *Villkorlig frigivning*.

Frihetsberövande påföljd: Avser en påföljd som innebär att gärningspersonen genom inspärning eller övervakning är förhindrad att förflytta sig utanför ett begränsat område. I statistiken över återfall i brott definieras följande påföljder som frihetsberövande: fängelse, sluten ungdomsvård och rättspsykiatrisk vård.

Frivård: Frivården ansvarar för påföljder i frihet. Frivården har ansvar för övervakningen av personer som frigivits villkorligt, personer som dömts till skyddstillsyn samt personer som avtjänar sitt fängelsestraff i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll. Personer som dömts till villkorlig dom med samhällstjänst övervakas inte av frivården, men frivården administrerar samhällstjänsten.

Frivårdspåföljder: Frivårdspåföljder innebär påföljd i frihet. I statistiken över återfall i brott förekommer frivårdspåföljderna skyddstillsyn, villkorlig dom, samhällstjänst och intensivövervakning. I statistiken över Kriminalvård-frivård förekommer frivårdspåföljderna skyddstillsyn, villkorlig dom med samhällstjänst, intensivövervakning med elektronisk kontroll och ungdomsövervakning.

Fängelse: Fängelsestraffet döms ut på viss tid eller på livstid. Fängelse på viss tid får som regel inte överstiga tio år och inte understiga 14 dagar. Om fängelse på längre tid än tio år och på livstid är föreskrivet för brottet, eller om det följer av 26 kap. 2 eller 3 § BrB, får dock fängelse på viss tid bestämmas till högst 18 år. Fängelse får användas som gemensamt straff för flera brott, om fängelse kan följa på något av brotten. Fängelse på viss tid får sättas över det svåraste av de högsta straff som kan följa på brotten, men får inte överstiga de högsta straffen sammanlagda med varandra eller 18 år. Det får inte heller överskrida det svåraste straffet med mer än:

- ett år, om det svåraste straffet är kortare än fängelse i fyra år
- två år, om det svåraste straffet är fängelse i fyra år eller längre men lägre än fängelse i åtta år
- fyra år, om det svåraste straffet är fängelse i åtta år eller längre.

Det svåraste av de lägsta straffen får inte underskridas.

Vanligtvis friges de som döms till ett längre fängelsestraff än två månader villkorligt efter det att två tredjedelar av den utdömda tiden avtjänats (se även *Villkorlig frigivning*).

Fängelseverkställighet: En eller flera fängelsepåföljder som verkställs genom att den dömda avtjänar sitt straff på anstalt eller i häkte.

Under fängelseverkställigheten kan klienten även befinna sig utanför verksamhetsstället i samband med beviljad särskild utslussningsåtgärd eller tillfälligt, exempelvis vid permission.

Förmögenhetsbrott: Brott mot 8–12 kap. BrB, till exempel stöld, bedrägeri, förskingring och skadegörelse.

Förordnande: Förordnande av påföljd för nya brott regleras i 34 kap. 1 § BrB. *Se 34 kap. 1 § BrB.*

Förundersökning: Polisens och åklagarens utredning av ett anmält brott.

Förundersökningsbegränsning: När beslut har fattats om att en förundersökning ska läggas ner, eller inte ska inledas, avseende ett brott. Orsaken är oftast att en person är misstänkt för flera brott, och polis eller åklagare bedömer att en fortsatt utredning av det aktuella brottet inte skulle få någon eller endast liten betydelse för en eventuell påföljd. Syftet är att skapa förutsättningar för att kunna använda tillgängliga utredningsresurser på ett för samhället så effektivt sätt som möjligt.

Förundersökningsbegränsning kan göras enligt följande lagrum:

23 kap. 4 a § RB: En förundersökning får vidare läggas ned:

1 st. 1 p: om fortsatt utredning skulle kräva kostnader som inte står i rimligt förhållande till sakens betydelse och det dessutom kan antas att brottets straffvärde inte överstiger fängelse i tre månader, eller

1 st. 2 p: om det kan antas att åtal för brottet inte skulle komma att ske till följd av bestämmelser om åtalsunderlåtelse i 20 kap. eller om särskild åtalsprövning samt något väsentligt allmänt eller enskilt intresse ej åsidosätts genom att förundersökningen läggs ned.

2 st: Om förutsättningar för att lägga ned en förundersökning enligt första stycket föreligger redan innan en sådan har inletts, får det beslutas att förundersökning inte ska inledas.

Gripande: Frihetsberövande av en person som är misstänkt för brott. Detta får ske när polisen inte kan eller hinner vänta på att åklagaren ska fatta beslut om anhållande. Enskilda får gripa en person som är efterlyst,

eller som har begått ett brott som kan ge fängelse, om personen påträffas på bar gärning eller på flykt. Den gripna personen ska då snarast överlämnas till polisen.

Grövsta brott: Det brott som klassas som grövst enligt straffskalan för en eller flera ingångshändelser. Redovisningen av grövsta brott utgör aggregeringsmetod i statistiken över återfall i brott, när huvudbrotten i ingångshändelserna ska redovisas på personnivå. Metoden väljer ut ett huvudbrott per person och referensår utifrån brottens straffskala. Se även *Huvudbrott*.

Handlagda brott: Samtliga anmälda brott för vilka polis, åklagare eller annan brottsutredande myndighet under redovisningsperioden har fattat ett beslut som innebär att handläggningen av brottet avslutas. Själva brottsanmälan kan ha gjorts samma år eller tidigare.

Ett och samma anmälda brott kan generera flera beslut, om flera personer är misstänkta för brottet. I statistiken redovisas brottet endast en gång, med ett av besluten, per redovisningsperiod. Beslutet väljs ut enligt en huvudbeslutsprincip, som rangordnar besluten i följande ordning: åtalsbeslut, beslut om strafföreläggande, beslut om åtalsunderlåtelse, beslut om förundersökningsbegränsning samt övriga beslut.

Handlagda brottsmisstankar: Brottsmisstankar gällande personer som varit minst skäligen misstänkta för brott och där ett beslut för brottsmisstanken fattas under redovisningsperioden som innebär att handläggningen av brottsmisstanken är avslutad. Beslutet kan vara ett lagföringsbeslut eller ett nedläggningsbeslut.

Hasardkvot (hazard ratio): Ett mått inom det statistiska området överlevnadsanalys som används i statistiken över återfall i brott, för att jämföra risken för återfall i brott mellan olika kategorier. En parametrisk regressionsmodell används för att skatta hasardkvoterna för redovisningsvariablerna i statistiken. Syftet med modellen är att se vilka av skillnaderna i absolut risk som kvarstår efter justering för de andra variablerna.

Huvudbrott: En person kan dömas för fler än ett brott i ett och samma lagföringsbeslut. För huvuddelen av dessa fall utdöms en gemensam påföljd för samtliga brott. I vissa fall finns referenser som pekar ut vilket brott som lett till vilken påföljd. För att man i statistiken ska kunna redovisa påföljden efter brott används de så kallade huvudbrotts- och huvudpåföljdsprinciperna.

Som huvudbrott väljs det brott i en lagföring som har den strängaste straffskalan. Om två brott har samma straffskala väljs slumpmässigt ett av brotten som huvudbrott. Huvudbrottsprincipen innebär att redovisningen av antalet personer lagförda för en enskild brottstyp är en minimiskattning. De brott som har ett lågt straffvärde och ofta begås i samband med andra brott och därmed sällan kategoriseras som huvudbrott, blir underrepresenterade i statistiken. Se *Bibrott*.

Huvudpåföljd: På liknande sätt som för brotten (se *Huvudbrott*), kan flera påföljder utdömas för ett brott. Som regel väljs den mest ingripande påföljden i lagföringsbeslutet som huvudpåföljd. Påföljderna rangordnas efter grad av ingripande, med fängelse på livstid först och påföljd bortfaller sist. I de fall där referenser förekommer mellan brotten och påföljderna, väljs den påföljd som huvudbrottet lett till, även om det finns en annan mer ingripande påföljd i domslutet.

Häktning: Frihetsberövande som beslutas av domstol efter framställning av åklagare. Häktningsförhandling ska ske i domstol senast fyra dagar efter gripandet (se *Gripande*). För att häktning ska kunna ske måste den misstänkte ha begått ett brott som kan ge fängelse i minst ett år. Åtal ska normalt vara väckt inom två veckor från häktningsbeslutet. I annat fall ska en ny häktningsförhandling hållas. Häktning regleras i 24 kap. RB.

Häktningsframställning: Åklagarens skriftliga begäran hos en domstol om häktning av en person som är skäligen misstänkt för brott.

Ingående/utgående balans: Utgående balans är de brott eller brottsmisstankar som vid årets slut har en status som innebär att de kommer att fortsätta att hanteras i brottmålsprocessen under nästa år. Här ingår brott eller brottsmisstankar i status: ej beslutade, utredning pågår och slutredovisade. Den utgående balansen för ett år blir den ingående balansen för nästa år.

Ingångshändelse: Används i statistiken över återfall i brott som ingångspopulation. Händelsen kan vara frigivning från anstalt, utskrivning från sluten ungdomsvård, skrivits ut från rättspsykiatrisk vård, avslutad intensivövervakning med elektronisk kontroll eller andra påföljder genom lagkraftvunnen dom eller beslut av åklagare, under ett visst kalenderår. Lagföringar som endast omfattar brott med penningböter i straffskalan samt ordningsbot har exkluderats. En och samma person kan stå för flera

ingångshändelser under ett referensår (se även *Samtliga personer med en ingångshändelse*).

Inkapaciteringseffekt: Skattningen av återfallsandelar kan dras med så kallade inkapaciteringseffekter om personen med ingångshändelse är frihetsberövad under någon del av uppföljningsperioden.

Inkapaciteringseffekter hanteras i statistiken över återfall i brott genom att personer dömda till dessa påföljder följs upp för återfall i nytt lagfört brott först från och med datumet för utskrivning.

Inskrivna: Personer som är inskrivna i häkte eller på anstalt vid en viss tidpunkt. Se även *Pågående fängelseverkställighet*.

Intagna: Se *Påbörjad fängelseverkställighet*.

Intensivövervakning med elektronisk kontroll: Är ett sätt att med hjälp av så kallad fotboja verkställa ett utdömt fängelsestraff om högst 6 månader utanför anstalt.

Intensivövervakning/utslussning: Se *Utökad frigång*.

IÖV: Se *Intensivövervakning med elektronisk kontroll*.

Konstaterade fall av dödligt våld: Anmälda brott om fullbordade mord, dråp, barnadråp, vållande till annans död genom misshandel eller terroristbrott som orsakat dödsoffer, där man kunnat konstatera att det med stor sannolikhet är dödligt våld som är dödsorsaken. Fall som av rättsväsendet bedömts vara nödvärn ingår inte.

Kontraktsvård: Kontraktsvård är en form av skyddstillsyn, där domstolen föreskriver att den dömda ska följa en särskild behandlingsplan. Påföljden har funnits sedan den 1 januari 1988. Påföljdsformen är främst avsedd för drogmissbrukare, när det finns ett klart samband mellan missbruk och brott och den dömda annars skulle ha dömts till fängelse.

Kriminalstatistik: Ett samlingsbegrepp för brottsstatistik, lagföringsstatistik, kriminalvårdsstatistik och återfallsstatistik.

Kvartilavstånd: Avståndet mellan den första och den tredje kvartilen, vilket kan ge en uppfattning om hur stor spridning datamaterialet har. I ett lådagram motsvaras det av själva lådan, som innehåller hälften av observationerna.

Kvartiler: Mätpunkter som kompletterar medianen och ger en uppfattning om spridningen av observationerna i datamaterialet. Kvartilerna delar upp ett sorterat datamaterial i fyra lika stora delar, som var och en har 25 procent av observationerna. Den första kvartilen är samma observation som den 25:e percentilen, den andra kvartilen är samma observation som den 50:e percentilen (medianen) och den tredje kvartilen är samma observation som den 75:e percentilen. I ett lådagram är kvartilen markerad som ytterkanten av själva lådan.

Laga kraft: En dom eller ett beslut vinner laga kraft när domslutet eller beslutet inte längre kan överklagas i vanlig ordning. Den viktigaste rättsföljden av laga kraft är att avgörandet kan verkställas.

Lagförda brott: I statistiken över personer lagförda för brott syftar *lagförda brott* på varje enskilt brott som lagförts och som någon eller några individer lagförts för. Om tre personer lagförs för samma brott, som begåtts gemensamt, innebär detta i statistiken tre lagförda brott.

Lagförda personer: I statistiken över personer lagförda för brott syftar *lagförda personer* på antalet enskilda individer som lagförts under året. I vissa tabeller finns en kolumn där varje enskild person redovisas en gång per redovisningsrad oavsett hur många lagföringsbeslut personen erhållit under året.

Lagföring: Se *Lagföringsbeslut*.

Lagföringsbeslut: I statistiken över brottmålsprocessen, handlagda brott, misstänkta personer och handlagda brottsmisstankar innebär lagföringsbeslut att åklagaren beslutar om att väcka åtal, utfärda strafföreläggande eller meddela åtalsunderlåtelse eller straffvarning.

Lagföringsbeslut i statistiken över lagförda personer: Ett beslut om att en person har förklarats skyldig till brott i domstol, eller genom ett beslut av åklagare, att meddela åtalsunderlåtelse eller utfärda strafföreläggande. För strafföreläggande gäller även att personen ska ha godtagit föreläggandet. En och samma person redovisas i statistiken för varje enskilt lagföringsbeslut som denne erhållit under ett kalenderår. Om flera personer ingår i samma dom redovisas varje enskild person separat i statistiken. Även ordningsbotsförelägganden utfärdade av polis eller tull är en typ av lagföringsbeslut. Förelägganden om ordningsbot ingår dock inte i

statistiken över personer lagförda för brott, utan redovisas separat från övriga lagföringsbeslut. Se *Ordningsbot*.

Lagföringsprocent: Mått som redovisar antalet personuppklarade brott under en redovisningsperiod i procent av samtliga *utredda brott*, exklusive förundersökningsbegränsade brott, under samma period.

Life table method (actuarial method): Används i statistiken över återfall i brott för att skatta återfallsandelen korrekt. Den används i stället för vanlig procenträkning, eftersom en del av de studerade personerna inte har kunnat följas upp under hela uppföljningsperioden. Om till exempel en person dör innan uppföljningsperioden är slut, tar skattningen av återfallsandelen med hjälp av denna metod hänsyn till det.

LVM: Lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall. Avser tvångsvård som syftar till att stoppa ett pågående missbruk av alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel. Övriga förutsättningar är att vård inte kan ges på frivillig basis, och att det föreligger allvarlig fara för missbrukarens fysiska eller psykiska hälsa, att det finns uppenbar risk att missbrukaren förstör sitt liv eller att man kan befara att missbrukaren allvarligt ska skada sig själv eller någon närstående.

LVU: Lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare 1964:167. Se även *Straffvarning* och *Åtalsunderlåtelse*.

Medborgarskap: I det fall en person har fler medborgarskap, varav ett är svenskt, anges svenskt medborgarskap.

Medelbeläggning: Medelbelägningen är en beräkning av det genomsnittliga antalet inskrivna personer på anstalt per dag, under ett år. Enligt formeln: Summan av antalet vård dygn/antal dagar i perioden (365 dagar).

Medelfolkmängd: Genomsnitt av folkmängden i början och slutet av året (den 31/12 aktuellt år samt 31/12 föregående år). Befolkningsuppgifterna hämtas från Statistiska centralbyrån (SCB).

Median: Ett statistiskt mått som ofta används när mätvärdenas fördelning inte är symmetrisk eller innehåller extrema observationer. Medianen motsvaras av den observation som delar ett sorterat datamaterial i två lika stora delar. Hälften av observationerna är lägre och hälften är högre än medianen. Medianen är samma observation som den 50:e percentilen eller

den andra kvartilen. I ett lådagram är medianen markerad som en linje inne i själva lådan.

Mest ingripande påföljd: Avser den mest ingripande huvudpåföljden i en persons ingångshändelser. Används som aggregeringsmetod i statistiken över återfall i brott när påföljderna i ingångshändelserna ska redovisas på personnivå. Metoden väljer ut en huvudpåföljd per person och referensår, baserat på påföljdernas rangordning efter grad av ingripande. Se även *Huvudpåföljd*.

Minderårig: Person som inte är straffbar, det vill säga under 15 år. Minderåriga kan inte lagföras och de redovisas därmed inte i kriminalstatistiken.

Misskött permission: En permission kan misskötas genom att den intagne inte kommer till anstalten i rätt tid, så kallat *uteblivande efter permission* (den intagne räknas då som avviken). Permissionen kan även misskötas på annat sätt, till exempel genom att klienten inte vistas på rätt ort eller inte följer föreskrift om drogfrihet.

Misstankegrad: En gradering av hur stark misstanken mot den misstänkta personen är. Misstankegraden avgör vilka tvångsmedel (gripande, kroppsvisitering, husrannsakan med mera) rättsväsendet får använda mot den misstänkta personen.

- *Kan misstänkas* är den lägsta misstankegrad som kan riktas mot en person. Då är kraven på bevisningens styrka låga och bevisningen behöver inte peka mot en bestämd person.
- *Skäligen misstänkt* innebär att det finns konkreta omständigheter som med viss styrka talar för att personen har begått den gärning som misstanken avser. En person som är skäligen misstänkt måste underrättas om detta.
- *På sannolika skäl misstänkt*. Den högre graden av misstanke. I allmänhet en förutsättning för att personen ska kunna häktas.

Misstänkt person: En straffmyndig person som av polis, åklagare eller annan brottsutredande myndighet har misstänkts för brott, med som lägst misstankegraden skäligen misstänkt, och där det under redovisningsåret har fattats ett beslut som innebär att handläggningen av brottsmisstanken avslutas.

Multivariat analys: När man studerar flera variabler samtidigt, inom ramen för samma statistiska analys, kallas det för en multivariat analys. När endast en variabel studeras, kallas det för en univariat analys.

Målsägare: En person som polis, åklagare eller annan brottsutredande myndighet vid anmälan av ett brott har registrerat som den som blivit utsatt för brottet. Brottet ska ha registrerats under referensåret. Målsägaren kan, men behöver inte, vara samma person som anmälaren.

Nedläggning: Ett brott eller en brottsmisstanke läggs ned genom att polis eller åklagare fattar ett nedlägningsbeslut efter att förundersökning har inletts. Ett skäl till att lägga ned en förundersökning kan vara *förundersökningsbegränsning*.

Negativt åtalsbeslut: Ett negativt åtalsbeslut innebär att åklagaren beslutar om att lägga ned brottsmisstanken efter slutredovisning.

Nettoredovisning: En person förekommer endast en gång i statistiken, oavsett hur många gånger personen varit misstänkt för brott eller lagförts under året.

Normerade böter: Böter som bestäms enligt den särskilda beräkningsgrund som är föreskriven för brottet. Minsta bötesbelopp är 100 kronor. Normerade böter är numera mycket ovanligt.

Nyintagna: Personer som påbörjat verkställighet av fängelsestraff på anstalt. Se även *Påbörjad fängelseverkställighet*.

Officiell statistik: Sådan statistik som regleras i lagen (2001:99) och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken.

Ordningsbot: Ordningsbot är en typ av böter som får utfärdas av en polis eller tulltjänsteman. Riksåklagaren bestämmer i samråd med Polismyndigheten vilka brottstyper som ska omfattas av ordningsboten. Endast brott med penningböter eller normerade böter i straffskalan kan komma i fråga för ordningsbot. Ordningsbot redovisas endast summariskt till Brå och redovisas därför i separata tabeller.

Penningböter: Böter med ett fastställt engångsbelopp. Beloppet kan vara lägst 200 och högst 4 000 kronor (som gemensam påföljd för flera brott

högst 10 000 kronor). Beloppen gäller från och med den 1 oktober 2006. Böter ska dömas ut enligt vad som är föreskrivet för brottet.

Permission: För att underlätta anpassningen till samhället kan en intagen beviljas tillstånd att lämna anstalten enligt 10 kap. 1 § Fängeslag (2010:610) för en viss kort tid, om:

- minst en fjärdedel av strafftiden, dock minst två månader, har avtjänats, och
- det inte finns en påtaglig risk för att den intagne kommer att begå brott, undandra sig straffets fullgörande eller på annat sätt missköta sig.

Personupplarat brott: Handlagt brott där ett lagföringsbeslut har fattats om minst en person som är misstänkt för brottet. Med lagföringsbeslut avses här beslut om att väcka åtal, utfärda strafföreläggande eller meddela åtalsunderlåtelse.

Personupplklaringsprocent: Mått som redovisar antalet personupplarade brott under en redovisningsperiod i procent av samtliga handlagda brott under samma period.

Preskriberat brott: När rätten att åtala har gått förlorad därför att en viss tid har förflutit är brottet preskriberat. Preskriptionstiderna är för närvarande 2, 5, 10, 15 eller 25 år, ju allvarligare brott desto längre preskriptionstid. För de allvarligaste brotten finns ingen bortre preskriptionstid. Mord, dråp, våldtäkt mot person under 18 år, våldtäkt mot barn, könsstympning mot person under 18 år, folkmord, brott mot mänskligheten, grov krigsförbrytelse, vissa internationella brott och terroristbrott preskriberas därmed inte. Även försök till vissa av dessa brott kan vara undantagna från preskription. Preskription (åtalspreskription) och preskriptionstider regleras i 35 kap. BrB.

Påbörjad fängelseverkställighet: Redovisning av personer som påbörjar en fängelseverkställighet under ett visst år. Se även *Fängelseverkställighet*. Begreppet ersatte 2020 det tidigare begreppet *intagna på anstalt*.

Påföljd: Sammanfattande begrepp för fängelse, böter, villkorlig dom och skyddstillsyn samt rättspsykiatrisk vård, tvångsvård av missbrukare, sluten ungdomsvård och överlämnande till särskild vård. Vissa påföljder kan kombineras med varandra eller förenas med föreskrifter om samhällstjänst,

kontraktsvård och ungdomstjänst. Kortare fängelsestraff kan verkställas genom intensivövervakning med elektronisk kontroll (fotboja).

Pågående fängelseverkställighet: Redovisning av de personer som befinner sig på anstalt vid ett givet tillfälle. Se även *Fängelseverkställighet*. Begreppet ersatte 2020 det tidigare begreppet *inskrivna på anstalt*.

RB: Se *Rättegångsbalken*.

Referenser: När skilda påföljder utdöms för olika brott anger referenserna vilket brott som är kopplat till vilken påföljd.

Referensår: En period motsvarande ett kalenderår (1 januari till 31 december).

Region/län: Avser region/län där brottet har handlagts. Huvudregeln är att brottmål ska handläggas vid den polisregion/område, åklagarmyndighet eller tingsrätt som finns på den ort där brottet begåtts.

Registrerad brottslighet: Brotts som kommit till rättsväsendets kännedom och registrerats i ärendehanteringssystem hos polisen, åklagarmyndigheten, ekobrottsmyndigheten eller tullverket. Liktydigt med anmäld brottslighet.

Registrering av brott: Brotts registreras i Polismyndighetens eller Åklagarmyndighetens ärendehanteringssystem. Ett nyregistrerat brott innebär ett brott som registreras för första gången i ärendehanteringssystemen under redovisningsåret.

Registrering av brottsmisstankar: Brottsmisstankar registreras i Polismyndighetens eller Åklagarmyndighetens ärendehanteringssystem, det gäller även brottsmisstankar som hanteras av andra utredande myndigheter (exempelvis Ekobrottsmyndigheten). En brottsmisstanke kan registreras vid olika tidpunkter i brottmålsprocessen. Ibland finns en brottsmisstanke redan när ett brott registreras. Ibland registreras en brottsmisstanke först senare som ett resultat av utredningsarbetet. En nyregistrerad brottsmisstanke är en brottsmisstanke som registreras för första gången under redovisningsåret.

Rymning: Se *Avvikelse*.

Rättegångsbalken (RB): Rättegångsbalk (1942:740) innehåller alla grundläggande bestämmelser för rättegångar i tvistemål och brottmål i tingsrätt, hovrätt och Högsta domstolen.

Rättspsykiatrisk undersökning: Rätten får besluta om rättspsykiatrisk undersökning för att kunna bedöma om det finns medicinska förutsättningar för att överlämna den misstänkte till rättspsykiatrisk vård eller om den misstänkte har begått gärningen under påverkan av en allvarlig psykisk störning. Rättspsykiatrisk undersökning får endast ske vid erkännande av gärningen eller om det finns övertygande bevisning, och under förutsättning att påföljden bedöms bli strängare än böter. En person får överlämnas till rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning endast om personen har genomgått en rättspsykiatrisk undersökning.

Rättspsykiatrisk vård: Rätten får överlämna den som har begått ett brott till rättspsykiatrisk vård om personen lider av en allvarlig psykisk störning och om påföljden inte kan stanna vid böter. Detta under förutsättning att det, med hänsyn till personens psykiska tillstånd och personliga förhållanden i övrigt, är påkallat att personen är intagen på en sjukvårdsinrättning för psykiatrisk vård som är förenad med frihetsberövande och annat tvång. Rätten får besluta att särskild utskrivningsprövning ska äga rum vid vården om det finns risk för att personen i fråga återfaller i brottslighet som är av allvarligt slag, till följd av den psykiska störningen.

Samhällstjänst: Samhällstjänst innebär en skyldighet att utföra oavlönat arbete i lägst 40 och högst 240 timmar. Samhällstjänst kan utfärdas i samband med skyddstillsyn och villkorlig dom.

Samtliga ingångshändelser: En person kan stå för flera ingångshändelser, till exempel en frigivning från anstalt och en lagakraftvunnen dom om böter, under ett och samma kalenderår. I populationen av samtliga ingångshändelser räknas en persons alla händelser. Definitionen används när syftet är att redovisa återfallsmönstret mot bakgrund av olika egenskaper knutna till själva ingångshändelsen, till exempel huvudbrott och huvudpåföljder.

Samtliga personer med en ingångshändelse: En person kan stå för flera ingångshändelser under ett och samma kalenderår. I statistiken över samtliga personer räknas respektive person endast en gång under givet referensår. Det finns tre olika sätt att bestämma vilken ingångshändelse som

ska användas i redovisningen. I redovisningen av personer uppdelat på kön, ålder och tidigare belastning används en slumpmässigt vald ingångshändelse från respektive referensår. När uppdelningen görs på brottskategori används ingångshändelsen med det grävsta brottet enligt straffskalan, och när uppdelningen görs på påföljdskategori används ingångshändelsen med den mest ingripande påföljden.

Skyddstillsyn: Skyddstillsyn är en påföljd som innebär en prøvotid på tre år, då den dömde ska vara skötsam och försörja sig efter förmåga. I minst ett år av denna tid är personen under övervakning. Normalt upphör övervakningen efter ett år, om inte personen av särskilda skäl anses vara i behov av förlängd övervakning. Under övervakningen kan den dömde meddelas föreskrift om t.ex. missbruksvård, som han eller hon är skyldig att följa. Skyddstillsyn får utdömas för ett brott där rätten anser att påföljden inte kan stanna vid böter. Påföljden kan förenas med böter, fängelse eller samhällstjänst. Vid val av påföljd ska rätten beakta om skyddstillsyn kan bidra till att den tilltalade avhåller sig från fortsatt brottslighet. Om den dömde missköter sig kan det leda till nya föreskrifter eller en varning. Vid allvarlig misskötsamhet kan skyddstillsynen komma att upphävas och ersättas av en annan påföljd, till exempel fängelse.

Sluten ungdomsvård: En alternativ påföljd, som kan utdömas i stället för fängelse, för ungdom som var i åldern 15–17 år då brottet begicks och som begått allvarliga brott. Statens institutionsstyrelse (SiS) ansvarar för verkställigheten, som sker på särskilda ungdomshem. Vårdtiden bestäms till mellan 14 dagar och fyra år.

Slutredovisning: När en förundersökning har sammanställts i ett förundersökningsprotokoll och slutredovisats till en åklagare för beslut i åtalsfrågan.

Specialstraffrätt: Strafflagar utanför brottsbalken, till exempel Lag (1951:649) om straff för vissa trafikbrott (trafikbrottslagen), Narkotikastrafflag (1968:64) och Lag (2000:1225) om straff för smuggling (smugglingslagen).

Status: En beskrivning av var i brottmålsprocessen ett brott eller en brottsmisstanke befinner sig vid en specifik tidpunkt. En status förändras varje gång det fattas ett nytt verksamhetsbeslut.

Straff: Frihetsberövande och böter.

Straffbar: Person som fyllt 15 år och därmed kan lagföras för brott. (Se även *Minderårig*.) Tidigare användes begreppet *straffmyndig*.

Straffmassa: Den totala summan av den av domstolarna utdömda fängelsestiden, i statistiken redovisad i antalet månader. I statistiken om personer lagförda för brott redovisas den straffmassa som har utdömts i tingsrätterna under ett kalenderår, exklusive livstidsdömda.

Straffmyndig: Se *Straffbar*.

Straffskala: Den skala som anger den maximala och minimala åtgärd som får följa ett brott när en domstol ska fastställa en påföljd. I statistiken över återfall i brott definieras det grävsta brottet eller den strängaste straffskalan som brottet med den högsta maximala åtgärden. Om de är lika väljs brottet med högsta minimala åtgärden.

Straffvarning: Om någon har begått ett brott innan han eller hon har fyllt 18 år, får åklagaren besluta att underlåta åtal genom straffvarning, enligt 17 § lag (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL). Straffvarning får beslutas, om den unge blir föremål för sådan åtgärd som anges nedan och det med skäl kan antas att därigenom vidtas vad som är lämpligast för den unge:

- vård eller annan åtgärd enligt socialtjänstlagen (2001:453),
- vård eller annan åtgärd enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, eller
- annan åtgärd som innebär att den unge får hjälp eller stöd.
- Straffvarning får också beslutas, om det är uppenbart att brottet har skett av okynne eller förhastande.

Se även *Åtalsunderlåtelse*.

Straffvärde: Straffvärdet anger hur allvarligt ett brott är i relation till andra brott. Straffet för det enskilda brottet bestäms inom straffskalan för brottet och med hänsyn till bland annat den skada brottet medfört.

Straffföreläggande: Straffföreläggande utfärdas av åklagare, för brott där böter ingår i straffskalan. Det utfärdas oftast i form av böter, men kan från och med 1997 även utfärdas i form av villkorlig dom, enskilt eller i kombination med böter. Om det finns förutsättningar för det, bör åklagaren utfärda straffföreläggande i stället för att väcka åtal (straffföreläggandekungörelse 1970:60). För att ett straffföreläggande ska

vinna laga kraft måste den misstänkte erkänna brottet och godkänna straffet. I de flesta av Brås statistikprodukter redovisas utfärdade strafförelägganden. I Statistiken över personer lagförda för brott redovisas däremot strafförelägganden som efter utfärdande även har godtagits av en gärningsperson.

Stämpling: Att någon i samråd med en annan person beslutar att begå ett brott, försöker förmå en annan person att begå ett brott eller själv åtar eller erbjuder sig att begå ett brott.

Stöld- och tillgreppsbrott: Brott mot 8 kap. BrB, till exempel stöld, rån och tillgrepp av fortskaffningsmedel.

Systematiska fel (bias): En typ av fel inom statistiken som finns i till exempel en mätning eller beräkning. Det skiljer sig från slumpmässiga fel genom att de återupprepas i liknande storlek mellan olika mätningar varje gång, medan slumpmässiga fel varierar i storlek.

Säkerhetsklass: Anstalterna är indelade i säkerhetsnivåer från slutna anstalter ned till anstalter som helt saknar direkta rymningshinder. Från och med 2012 är anstalterna indelade i säkerhetsklasserna 1–3, där klass 1 har högst säkerhet.

Tidigare belastning: Används i statistiken över återfall i brott, och avser domar som vunnit laga kraft under en period om fem år före en ingångshändelse. I återfallsstatistiken redovisas personer och ingångshändelser dels efter antalet belastningar, dels efter den mest ingripande belastningen sett till huvudpåföljden.

Tid till första återfall i brott: Redovisningsmått i statistiken över återfall i brott. Där mäts tiden från ingångshändelsen till den första återfallshändelsen, i antal dagar.

Ungdomstjänst: Den 1 januari 2007 infördes ungdomstjänst som påföljd för unga lagöverträdare under 21 år. Syftet är att ungdomstjänst ska ersätta högre bötesstraff, kortare frihetsberövanden och när den unge endast har ett mindre vårdbehov. I valet mellan böter och ungdomstjänst ska det senare normalt väljas om det inte anses för ingripande. Om den unge är över 18 år får ungdomstjänst endast dömas ut om särskilda skäl finns. Påföljden, som avser oavlönat arbete samt annan särskild ordnad verksamhet i lägst 20 och högst 150 timmar, får endast dömas ut om den unge godkänner påföljden.

Enligt socialtjänstlagen (2001:453) ska kommunen sörja för att påföljden kan verkställas. Socialnämnden ska bestämma det närmare innehållet i en utdömd ungdomstjänst i en arbetsplan.

Ungdomsvård: Den 1 januari 2007 infördes påföljden ungdomsvård. Ifall den som är under 21 år och har begått brott kan bli föremål för vård eller annan åtgärd enligt socialtjänstlagen (2001:453), får rätten överlämna åt socialnämnden att sörja för nödvändig vård inom socialtjänsten enligt uppgjord vårdplan och eventuellt vårdkontrakt. För att överlämnas till vård ska den unge ha särskilt behov av vård eller annan åtgärd enligt socialtjänsten eller lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga. Överlämnande får ske endast om socialtjänstens planerade åtgärder kan anses tillräckligt ingripande med hänsyn till brottslighetens straffvärde, art och den tilltalades tidigare brottslighet. Påföljden kan förenas med böter eller särskild föreskrift om ungdomstjänst.

Ungdomsövervakning: Den 1 januari 2021 infördes påföljden ungdomsövervakning. Den som är mellan 15 och 17 år kan dömas till ungdomsövervakning i 6–12 månader. I undantagsfall kan även 18–21 åringar dömas till denna påföljd om brottet begicks innan personen fyllde 18 år. Ungdomsövervakning kan vara aktuellt för den som har begått ett allvarligt brott eller som har gjort sig skyldig till upprepad brottslighet, men som ändå inte bör dömas till slutet ungdomsvård.

Uppföljningsperiod: Redovisas i statistiken över återfall i brott och avser den period under vilken ingångshändelserna följs upp med avseende på nya lagförda brott. Uppföljningsperioden beräknas från och med datumet för frigivningen från anstalt, utskrivningen från slutet ungdomsvård, skrivits ut från rättspsykiatrisk vård, eller slutet på intensivövervakningen, alternativt från och med det datum då domen vunnit laga kraft eller datumet för annat lagföringsbeslut.

Utdömd strafftid: Den tid som domstolen utdömer för ett straff. I statistiken över återfall i brott redovisas en uppdelning efter utdömd strafftid, för frigivna från fängelse.

Utredda brott: Handlagda brott för vilka utredning har bedrivits och beslut om brottet har fattats under redovisningsåret. Med utredning avses förundersökning, förenklad utredning eller utredning enligt lagen om unga lagöverträdare. Se även *Handlagda brott*.

Utredning inledd: En utredning inleds när förutsättningar bedöms finnas för vidare undersökning av ett brott eller en brottsmisstanke. Det innebär att ett beslut fattats om utredning i form av antingen förundersökning (FU), förenklad utredning (23 kap. 22 § RB) eller utredning enligt lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL).

Utökad frigång: Sedan den 1 januari 2007 gäller regler om utökad frigång för den sista delen av strafftiden. Utökad frigång är ett steg på vägen mot frihet som ger den intagne möjligheten att avtjäna sista delen av fängelsestraffet i sin bostad med fotboja. Utökad frigång får beviljas om den intagne har dömts till minst sex månaders fängelse och avtjänat halva strafftiden. Det får dock inte finnas någon större risk att den intagne kommer att begå brott, undandra sig att fullfölja straffet eller på annat sätt missköta sig allvarligt. Den intagne ska ha tillgång till bostad samt utföra arbete, få behandling eller delta i utbildning eller annan särskild ordnad verksamhet.

Verkställighetsfall: Person som verkställer (avtjänar) fängelsestraff i häkte.

Villkorlig dom: Villkorlig dom innebär en prøvotid på två år, under vilken personen ska vara skötsam och efter förmåga försöka försörja sig själv. Rätten får döma till villkorlig dom om påföljden inte bedöms kunna stanna vid böter. Påföljden kan förenas med böter och samhällstjänst.

Villkorlig frigivning: innebär att den som dömts till fängelse på viss tid ska friges villkorligt när två tredjedelar av ett tidsbestämt fängelsestraff, dock minst trettio dagar, har avtjänats. Om det finns särskilda skäl mot villkorlig frigivning ska frigivningen skjutas upp, till exempel om den intagne:

- inte har deltagit i eller har misskött anvisade åtgärder som syftar till att förebygga återfall i brott eller på annat sätt främja hans eller hennes anpassning i samhället, eller
- annars på ett allvarligt sätt har brutit mot de föreskrifter och villkor som gäller för verkställigheten. Vid villkorlig frigivning gäller en prøvotid som motsvarar den återstående strafftiden, dock minst ett år.

Villkorlig frigivning regleras i 26 kap. BrB.

Vård dygn: Beräkningsenhet för beläggningen på anstalter och häkten. Beläggningen mäts dagligen, med start klockan 00.00 på anstalter och klockan 06.00 på häkten.

Vård inom socialtjänsten: påföljden ersattes av ungdomstjänst och ungdomsvård den 1 januari 2007. Se *Ungdomstjänst* respektive *Ungdomsvård*.

Ålder: Vilken ålder som är relevant skiljer sig åt mellan olika typer av statistik. I statistiken över personer misstänkta för brott och brottsdeltaganden avses den misstänktes ålder vid det första brott som personen misstänkts för, under den aktuella statistikperioden. I målsägarstatistiken avses ålder vid tidpunkt för brottet. I statistiken över personer lagförda för brott avses personens ålder då domstolen eller åklagaren beslutade om påföljd. I kriminalvårdsstatistiken avses åldern då anstaltsvistelsen eller övervakningen påbörjades eller vid tidpunkten för mättillfället (1 oktober). I återfallsstatistiken avses åldern vid tidpunkten för ingångshändelsen.

Åtal: Åklagaren beslutar att åtal ska väckas, det vill säga att gärningen ska prövas i domstol.

Åtalsunderlåtelse: Åklagaren beslutar att inte väcka åtal, trots att det råder klarhet i skuldfrågan och den misstänkte normalt sett har erkänt sig skyldig till brottet. Anledningen är ofta att brottet är lindrigt och att personen i stället åtalas för ett annat, grövre brott. Sedan 1 juni 2015 benämns åtalsunderlåtelse för unga lagöverträdare *straffvarning*. (Se *Straffvarning*).

Åtalsunderlåtelse kan utfärdas under förutsättning att något väsentligt allmänt eller enskilt intresse inte åsidosätts såsom:

- att det kan antas att brottet inte skulle föranleda annan påföljd än böter,
- det kan antas att påföljden skulle bli villkorlig dom och det finns särskilda skäl för åtalsunderlåtelse,
- den misstänkte begått ett annat brott och det utöver påföljden för detta brott inte krävs påföljd med anledning av det föreliggande brottet,
- om psykiatrisk vård eller insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade kommer till stånd,
- eller det av särskilda skäl är uppenbart att det inte krävs någon påföljd för att avhålla den misstänkte från vidare brottslighet och att det med hänsyn till omständigheterna inte heller krävs av andra skäl att åtal väcks.

Åtalsunderlåtelse regleras i 20 kap. 7 § RB.

Återfallsandel: Det är det centrala måttet i statistiken över återfall i brott och visar hur stor andel som återfaller i brott inom en viss uppföljningsperiod. Återfallsandelen skattas med hjälp av Life table method.

Återfallsbrott: Med återfallsbrott avses antalet återfallshändelser som skett under uppföljningsperioden. För personer med ingångshändelser redovisas antalet återfallsbrott.

Återfallsfrekvensen: Benämningen används vid redovisningen av antalet återfall per person. Där redovisas hur frekvensen av återfallsbrott varierar inom olika redovisningsvariabler. Se även *återfallsbrott* och *återfallshändelse*.

Återfallshändelse: Med återfallshändelse avses i statistiken ett brott som ingår i en lagakraftvunnen dom, ett godkänt strafföreläggande eller en utfärdad åtalsunderlåtelse. För att en återfallshändelse ska räknas in i statistiken över återfall i brott ska de ha begåtts under uppföljningsperioden och ingå i en dom som vunnit laga kraft under uppföljnings- eller buffertperioden.

Återfallsintensitet (hazard rate): Ett mått inom det statistiska området överlevnadsanalys, som används i statistiken över återfall i brott för att beskriva risken för återfall vid en given tidpunkt under uppföljningsperioden.

Återfallsregistret: Bakom statistiken över återfall i brott finns ett register, återfallsregistret. Registret finns tillgängligt på Brå för specialstudier.

Överföring av verkställighet till annat land: Verkställighet av fängelsestraff kan enligt den nordiska verkställighetslagen (1963:193) eller den internationella verkställighetslagen (1972:260) överflyttas till den intagnes hemland.

Överlevnadsanalys: Överlevnadsanalys är ett område inom statistiken där man studerar tiden till en viss händelse, till exempel död, sjukdom. I statistiken över återfall i brott är den intressanta händelsen återfall i brott.

Övervakning: Personer som har dömts till skyddstillsyn eller är villkorligt frigivna kan stå under övervakning av frivården en viss tid. De ska då följa vissa föreskrifter och kan få hjälp och stöd från frivården.

Övriga handlagda brott: Avser de handlagda brott för vilka andra typer av beslut fattats än beslut som innebär personupplärning eller förundersökningsbegränsning. Sådana beslut kan fattas såväl innan som efter att utredningen inletts, samt oavsett om det finns en skäligen misstänkt person eller ej. De vanligaste besluten är att inte inleda eller lägga ned en utredning på grund av att spaningsuppslag saknas eller att spaningsresultat inte uppnåtts.

Brå ansvarar för den officiella kriminalstatistiken och har till uppgift att förse rättsväsendets myndigheter, brotts-förebyggande aktörer och övriga användare med statistik av god kvalitet som underlag för verksamhetsuppföljning, beslutsfattande, utredningsverksamhet och forskning.

Utifrån insamlade uppgifter från rättsväsendets administrativa system, sammanställer och presenterar Brås enhet för rättsstatistik årligen cirka 1 100 tabeller på månads-, kvartals- och årsbasis inom områdena brott, personer lagförda för brott, kriminalvård och återfall i brott. Uppgifterna redovisas på såväl nationell som regional och lokal nivå.

Tabellerna publiceras på Brås webbplats, www.bra.se/statistik, tillsammans med tolknings-anvisningar, kommentarer och analyser.

Brottsförebyggande rådet/National Council for Crime Prevention

Box 1386/Tegnérgatan 23, SE-111 93 STOCKHOLM

Tel +46 (0) 8 527 58 400, info@bra.se, www.bra.se

urn:nbn:se:bra-1079